

Visita a la Catedral de Sant Tecla de Tarragona

La catedral de Santa Tecla de Tarragona, metropolitana de set diòcesis catalanes, forma un conjunt imponent que s'alça a la part més alta de l'antiga capital romana, a l'espai superior del gran fòrum provincial edificat al s. I dC. La constància d'una comunitat cristiana remunta a l'any 259, quan foren martiritzats el bisbe Fructuós i els seus diaques Auguri i Eulogi, però no sabem si la primera instal·lació episcopal estigué situada allí mateix; la tradició vol que l'antiga basílica fos convertida en mesquita pels musulmans arribats a la ciutat al segle VIII. En tot cas, aquesta fou al seu torn convertida en església des de la reocupació cristiana de la ciutat, i els canonges s'hi instal·laren el 1154, poc abans d'iniciar

El **portal major** de ponent (32), ja plenament gòtic, primera visió de l'**exterior** de la seu, correspon a l'última etapa de construcció de la nau, després de 1330. Al timpà campeja l'escena de Jesús jutge, entre el sol i la lluna, flanquejat d'àngels portadors del símbols de la passió. Dotze benaurats surten dels sepulcres convocats pels àngels i els condemnats són arrossegats cap a la gola del monstre Leviatan. Des del mainell esculpit íntegrament en una columna de marbre, la Mare de Déu acull als

qui franquegen les portes de la Catedral. És una imatge d'un delicat artifici i d'una exquisitat desconeguda fins aleshores a Catalunya i atribuïda al mestre Bartomeu de Girona. A banda i banda s'han ordenat les imatges dels dotze apòstols i set profetes, en les quals hi van intervenir Jaume Cascalls i el seu esclau Jordi de Déu. Una rosassa ocupa la part mitjana del frontispici. Com diu el gran polígraf tarragoní Manuel de Montoliu, qui emprèn la pujada per la costeruda Baixada de la Misericòrdia, en el moment d'entrar al carrer Major, si és una hora en què la majestuosa ogiva i l'opulenta rosa que la remata reben la llum del sol, els ulls del visitant resten com fascinats a la sobtada aparició de tan exquisida bellesa. Una visió, diríeu, semblant a la de la ciutat de l'Apocalipsi baixant del cel, imatge de l'Església esposa, que el Dant també va veure en forma d'una gran rosa cànida al Paradís.

L'accés a l'**interior** de la catedral permet passar de l'explosió d'un gòtic ja madur a la contemplació d'un dels millors exemples del protogòtic hispànic. Construïda segons un programa de tradició romànica establert cap al 1170, evolucionà incorporant noves tècniques i ha de ser considerada com el primer experiment a Catalunya d'una església gòtica de tres naus amb voltes de creueria. L'edifici és de planta basilical amb capçalera absidada i transsepte de braços asimètrics. En la intersecció de la nau central amb el creuer s'enlaira, esplèndid, el cimbori octogonal suportat per quatre trompes angulars. En els murs immediats a l'absis i al creuer, sobre capitells romànics preparats per a la volta de canó, s'hi varen aixecar noves columnes i pilastres planes ja gòtiques, a finals del segle XIII, per aconseguir una major elevació de la nau central, finestrals més grans i la possibilitat d'instal·lar rosasses als extrems del transsepte.

El **presbiteri de l'absis central** (27) és d'una riquesa monumental extraordinària. El **paviment** es considera el mosaic romànic més bonic i ben conservat de Catalunya. El primitiu **altar major** del segle XIII (28) té un frontal d'excepció amb escenes dels Fets de Pau i Tecla, executat en marbre blanc amb una tècnica filigranada que combina el modelat suau i el tall incisiu del bisell. El **retaule major** (29) repeteix escenes del frontal, però hi afegeix la de la invenció del braç de Santa Tecla a Cilícia, arribat a Tarragona el 1321. El realisme de les escenes és realçat per la transparència dels alabastres policroms i el gust refinat pels detalls, que assimilen els gustos europeus

de l'època. En la part superior es veneren les imatges de la Mare de Déu, sant Pau i santa Tecla. La centralitat de la Mare de Déu no comporta la titularitat de la Catedral, sinó l'apropiació del carisma marial per part de l'església mare. En canvi Pau i Tecla, deixebles de l'apòstol i titular de la Catedral, representen el lligam amb la tradició apostòlica, paulina més específicament, de l'església de Tarragona. Tres registres, en dotze compartiments, estan dedicats als misteris de la infància, de la passió i de la glòria de Jesús.

A la dreta del presbiteri, en un arcosoli obert al mur, hi ha el **mausoleu del patriarca Joan d'Aragó**, sota mateix del reconditori que guardava antigament la relíquia de santa Tecla, aconseguida gràcies a la mediació del rei Jaume II, pare del patriarca. Joan d'Aragó va consagrar la Catedral el 1331. La serenor del rostre de la seva estàtua jacent reflecteix la benaurada visió de la glòria.

La **sagristia** (30) és del segle XIII i comunica a través d'un portal gòtic amb la **Sala del Tresor** (31). L'enteixinat gòtic mudèjar d'aquesta sala és de mitjan segle XIV i té un interès excepcional. Entre l'orfebreria del Tresor destaca l'urna de plata, obrada per l'argenter Gaspar Arandes el 1682.

Al llarg dels segles es van anar obrint diverses **capelles** a les naus laterals d'un recinte concebut inicialment com a unitari i homogeni. Així, un recorregut per la Catedral permet un repàs sobre vuit segles llargs d'història de l'art, del romànic ençà, i a la vegada també de l'evolució de la pietat i de la expressió de la fe. Les primeres capelles obertes entre els contraforts dels murs laterals de la Catedral segueixen les maneres gòtiques, que havien triomfat rotundament en la portalada major (32). La capella de la Presentació (23) fou construïda poc abans d'acabar la fàbrica. La de Sant Miquel (18), la de Santa Úrsula (17), (transformada el segle XIX en baptisteri), la de Santa Maria del Sastres (9) i la de Santa Bàrbara foren construïdes els decennis següents a la consagració de la Catedral. La de Santa Maria del Sastres, la més sumptuosa de les gòtiques, és de planta hexagonal amb una galeria practicable i un retaule en alabastre del mestre Aloi de Montbrai. La tradició gòtica continuarà florint encara durant el primer terç del segle XVI en el flamíger de les capelles del Sant Crist de la

Salut, del Roser i de Sant Tomàs d'Aquino (25), a l'extrem del braç sud del creuer i en les dues bessones de l'arquebisbe Pere de Cardona (15), singulars per les cobertes de creueria amb petites voltes angulars.

En canvi les capelles del Santíssim Sagrament (10), de Sant Cosme i Sant Damià, les bessones de Sant Joan Evangelista i Sant Fructuós (11-12) i la de Sant Francesc d'Assís (20) introduïren les formes renaixentistes italianes de la mà del millors tracistes catalans de l'època: Jaume Amigó i Pere Blai. La capella del Santíssim Sagrament readaptà una part del refectori canonical del segle XIII, un espai romànic amb volta de canó apuntada, a la qual, perforant-la, se li va afegir una cúpula amb cimbori; la imposta de la volta fou remarcada per un entaulament corinti que arriba fins a la capçalera, la qual agafa la forma d'un arc triomfal de jaspis i marbres que emmarca un retaule d'Isaac Hermes, un holandès resident al Principat. L'obra, de final del segle XVI, fundada per l'arquebisbe i gran humanista Antoni Agustí, tradueix a la perfecció la doctrina eucarística del concili de Trento en què l'arquebisbe havia participat. El retaule presenta un programa iconogràfic dogmàtic, en què el misteri de l'Eucaristia s'enquadra en el de la Trinitat, font de tots els altres misteris, i les altres escenes presenten les prefiguracions de l'Eucaristia contingudes a l'Antic Testament, segons la formulació conciliar. Al mur lateral esquerre, dins de tres arcosolis, hi ha el sepulcre d'alabastre del fundador de la capella i els altars de la Coronació de la Mare de Déu (tela atribuïda a Luca Cambiaso, abans de 1585) i de Sant Martí de Tours (retaule datat el 1622). Al mur de la dreta s'hi obre una porta en l'arcosoli central i en els altres dos hi ha un altar dedicat a Sant Carles Borromeu i un a Sant Agustí, amb un retaule del segle XVIII, obra de Francesc Bonifàs.

Les capelles de Sant Joan i Sant Fructuós foren fundades per l'arquebisbe Terés, virrei de Catalunya, sepultat en el mur que les separa. Una i altra són il·luminades per una finestra termal, exemple prematur d'aquest tipus de finestra a Catalunya. La pintura de l'altar de la capella de Sant Francesc d'Assís és de Jaume Juncosa i dues grans teles penjades als murs laterals porten la firma de Jaume Justiniano.

Les de la Puríssima Concepció (14) i de Santa Tecla (19) són dues esplèndides capelles barroques, de creu llatina, cobertes amb cúpula i tambor circular. La de la

Puríssima està profusament decorada per Francesc Tramulles i Josep Juncosa amb un programa iconogràfic que representa les virtuts teològals i morals, els principals doctors de l'església (amb santa Teresa de Jesús) i diverses escenes de la vida de la Mare de Déu, de santa Tecla i de sant Diego d'Alcalá, patró del fundador, el canonge Diego Girón de Rebolledo. L'arquitecte fra Josep de la Concepció, en el retaule, introdueix per primer cop a Catalunya la columna salomònica. La capella de Santa Tecla, titular de la Catedral i patrona de Tarragona, guarda el reliquiari de la santa. La fàbrica és obra de l'arquitecte Josep Prat; molt més sòbria, s'inclina cap a les pautes del classicisme acadèmic. Els relleus amb escenes de la vida de la Santa Protomàrtir i de la seva glorificació són de Carles Sales. També les escultures de les virtuts cardinals de reminiscència berniniana.

El cor antic (24) es trobava a la nau central. El 1963 fou traslladat a la capçalera; es conservaren els dos murs laterals de tancament del segle XIV i el cadirat respectiu, tallat en roure de Flandes per Francesc Gomar entre el 1478 i el 1488, i les cadidres pontificals de Joan de Tours i Enric de Borgonya, el 1534. Les portes de l'orgue, amb escenes de l'Anunciació, Nativitat i Resurrecció, són obra del pintor Pietro Paolo de Montalbergo (1563).

En els murs del **rerecor** hi ha capelles adossades. A la nau de l'evangelí, la de Santa Elisabet d'Hongria (13), al mateix indret on hi va tenir, poc després de la seva canonització el 1235, un primer altar dedicat per la seva germana Violant d'Hongria, esposa del rei Jaume I; també el del Sant Enterrament, de pedra policromada del 1494, en el qual el cos de Crist reposa sobre un sarcòfag romà estrigil·lat del segle IV dC. A la nau de l'epístola, les capelles de Santa Elena (21) i de Santa Llúcia (22) presenten pintures murals amb escenes de la Invenció de la Santa Creu i amb les figures de sant Narcís i santa Marta difícilment posteriors al 1350. Des del 1933 s'han anat descobrint una sèrie de pintures murals no només en aquestes parets de rerecor sinó també a la capella de la Mare de Déu o del Sastres (9) i de Santa Úrsula (actual baptisteri) (17), i últimament en la de Sant Miquel (18), en una seqüència cronològica que va del segon quart a la fi del segle XIV.

A través d'una **portalada** solemne de marbre blanc (8), amb la *Maiestas Domini* al timpà i escenes de la Nativitat, l'Epifania i la Resurrecció del Senyor als capitells, es pot passar de les naus de la catedral al **claustre** (3), que presenta una rica varietat ornamental: repertoris vegetals, cintes perlades i entrellaçats, però també escenes bíbliques, hagiogràfiques, profanes i morals. La capella de la Mare de Déu del Claustre (4) és del segle XVI-XVIII i la talla de la Mare de Déu donant el pit a l'Infant és dels segles XIII-XIV. Al claustre hi ha les capelles de la Mare Déu de les Neus i de la Guia, de Sant Salvador i Santa Magdalena (5) i Sant Ramon Nonat. El 1330 es va obrir la capçalera de la primitiva sala capitular del segle XIII (6) i es va dedicar a capella del Corpus Christi. Actualment aquesta sala acull una bona part de la pinacoteca gòtica del Museu Diocesà, amb obres de Mateu Ortoneda, Ramon de Mur, Joan Mates i Jaume Ferrer II entre altres. Contigua a la vella, hi ha la nova sala capitular (7); de les parets penja un gran tapís, dit “de la bona vida” (la vida virtuosa), fet a Arràs (França) al segle XV, que compendia idees de Sant Tomas d'Aquino, i el drap mortuori de Pere d'Aragó, procedent de Poblet.